

De Census van de Kokmeeuw (*Larus ridibundus* L.) in Nederland, België en Luxemburg in 1961

door

L. W. G. HIGLER

Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud
(Mededeling nr. 131)

(*Census of the Black-headed Gull in Belgium, the Netherlands and Luxemburg, 1961*)

In 1961 heeft het R.I.V.O.N. een onderzoek verricht naar het voorkomen van de Kokmeeuw in Nederland, België en Luxemburg.

Het doel van dit onderzoek was in eerste instantie een quantitative inventarisatie te maken van de Kokmeeuwkolonies en de aantallen broedparen per kolonie. Dit is van belang, om vergelijkingen te kunnen maken met de stand van de Kokmeeuw in vorige en eventueel in komende jaren.

Het onderzoek was eveneens van belang met het oog op het beheer van de Kokmeeuwkolonies in natuurreservaten, waar Kokmeeuwen wel eens schadelijk worden voor andere broedvogels.

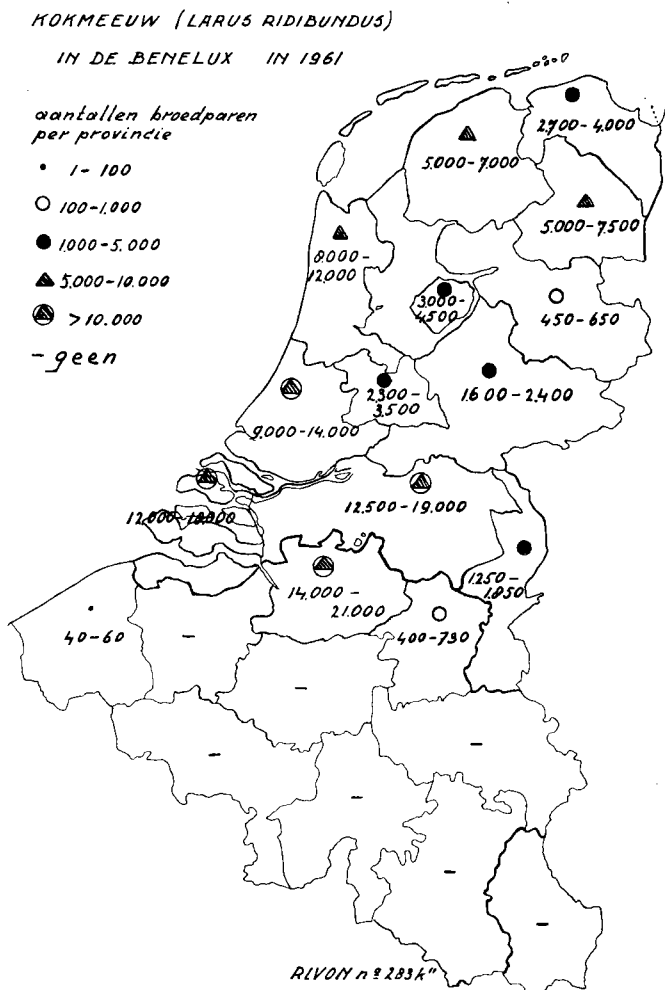
Ten einde een overzicht te krijgen van de kolonies, waar vóór 1961 Kokmeeuwen hadden gebroed, werden alle gegevens verzameld, die hierover zijn gepubliceerd in de literatuur en die aanwezig zijn in het documentatiearchief van het Staatsbosbeheer.

De kolonies waarvan op die manier gegevens werden verkregen, werden op een gemeentekaart van Nederland ingetekend. Dit kaartje werd met een verzoek tot medewerking in het voorjaar van 1961 gepubliceerd in de tijdschriften: De Levende Natuur, Natura, De Zwerver, Vanellus en De Wielewaal. Verder werd het verzoek om medewerking nog opgenomen in Het Vogeljaar en Amoeba. Het werd ook verzonden aan verschillende Vogelwerkgroepen en enkele ornithologen persoonlijk. Tal van inlichtingen werden op grond daarvan op het R.I.V.O.N. ontvangen.

In de zomer van 1961 werd daarop een eigen onderzoek verricht, waarbij de binnengekomen gegevens werden getoetst en de huidige situatie werd vastgesteld. Op deze wijze is het overzicht van de Kokmeeuwkolonies in Nederland tot stand gekomen.

De gegevens over de kolonies in België werden verstrekt door de heer E. Kesteloot te Brussel, directeur van de Dienst voor Natuurbescherming en Reservaten van België, terwijl de heer H. Rinnen van de „Ligue Luxembourgeoise pour l'Etude et la Protection des Oiseaux”, zo vriendelijk was inlichtingen te verschaffen over de situatie in Luxemburg.

In vele kolonies was het aantal broedparen niet nauwkeurig te tellen. Er moest vaak worden geschat op grond van gedeeltelijke tellingen. Er is om deze reden rekening gehouden met een telfout van $\pm 20\%$ boven en onder het gemiddelde.

Tabel I toont de aantallen broedparen per provincie, kaart I geeft het overzicht per provincie van de drie landen.

Het gemeentekaartje van Nederland (kaart 2) geeft de plaatsen aan, waar in Nederland in 1961 kolonies waren gevestigd.

Een gedetailleerd rapport van het onderzoek, met gegevens van alle kolonies waarvan het bestaan bekend is, is voor belangstellenden op het R.I.V.O.N. voor nadere bestudering beschikbaar.

Wanneer de verspreidingskaartjes worden vergeleken met een kaart, waarop de aard der terreinen is aangegeven, blijkt dat de Kokmeeuw bij de keuze van zijn broedplaats allerm minst kieskeurig is. De kolonies zijn te vinden in

Tabel I. Aantallen broedparen van de Kokmeeuw (*Larus ridibundus* L.) in Nederland, België en Luxemburg.a) *Broedkolonies in Nederland.*

<i>provincie</i>	<i>aantal broedparen tussen</i>	
Friesland	5.000	en 7.000
Groningen	2.700	„ 4.000
Drente	5.200	„ 7.500
Overijssel	450	„ 650
O. Flevoland en randmeren	3.000	„ 4.500
Gelderland	1.600	„ 2.400
Utrecht	2.300	„ 3.500
Noordholland	8.000	„ 12.000
Zuidholland	9.000	„ 14.000
Zeeland	12.000	„ 18.000
Noordbrabant	14.500	„ 19.600
Limburg	1.250	„ 1.850
Totaal	65.000	„ 95.000

b) *Broedkolonies in België.*

<i>provincie</i>	<i>aantal broedparen tussen</i>	
Westvlaanderen	40	en 60
Antwerpen	14.000	„ 21.000
Limburg	400	„ 730
Totaal	14.500	„ 21.800

c) *Broedgevallen in Luxemburg.*

Er zijn van Luxemburg geen broedgevallen bekend.

heidevennen en hoogveengebieden, in laagveenmoerassen, op eilanden en aan de oevers van duinmeren en andere plassen en op tal van plaatsen op begroeide zilte schorren, strandvlakten en lage duintjes langs de kust. Ook broeden de Kokmeeuwen herhaaldelijk, zij het in kleinere aantallen, in weilanden en op ruige terreintjes langs de rivieren. Zij broeden altijd in de onmiddellijke omgeving van water.

Het resultaat van de census is dat de Kokmeeuw talrijk voor komt in Nederland en enkele aan Nederland grenzende provincies van België. Er zijn geen broedgevallen geconstateerd in Zuid-België en in Luxemburg. Aangezien een dergelijke volledige Kokmeeuwinventarisatie in Nederland nog niet eerder is verricht, is het moeilijk een nauwkeurige vergelijking te maken van de Kokmeeuwenpopulatie van nu met die van voorgaande jaren.

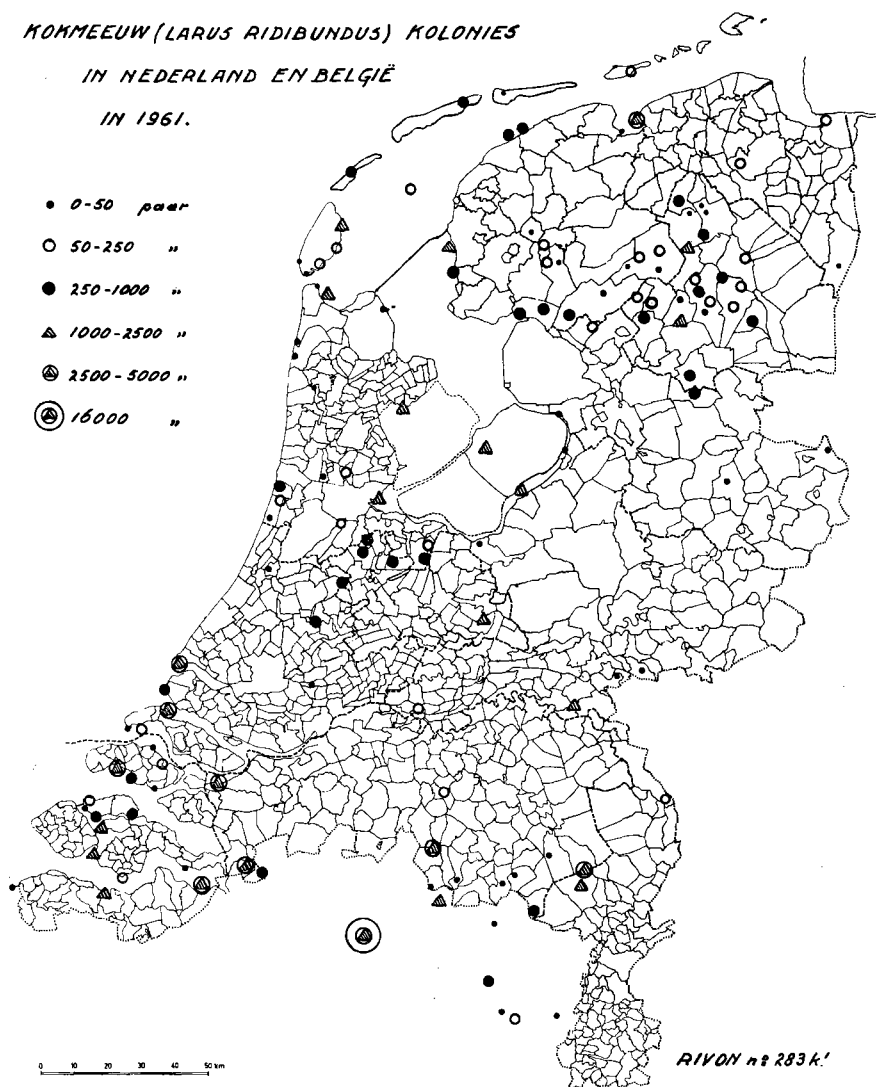
Op grond van gegevens, die beschikbaar zijn over de Kokmeeuwenstand in vroeger jaren, mag men evenwel concluderen, dat het aantal Kokmeeuwen in Nederland, in ieder geval in de laatste tientallen jaren, is toegenomen. De soort was voor 1940 echter ook al met tienduizenden paren aanwezig.

In België was de Kokmeeuw vóór 1940 een normale broedvogel, die tijdens de oorlog 1940—1945 evenwel geheel verdween door ontwatering en eierroof. Na de oorlog trad volledig herstel op (Verheyen, 1951).

KOKMEEUW (*LARUS RIDIBUNDUS*) KOLONIES

IN NEDERLAND EN BELGIË

IN 1961.

In Engeland en Wales is de soort al 300 jaar broedvogel. In de 19e eeuw was er een sterke achteruitgang, maar aan het eind van de eeuw nam het aantal broedparen weer toe. De Kokmeeuw is er nu talrijk. In 1938 bedroeg het aantal broedparen 75.000 à 80.000 (Witherby 1952).

In Denemarken constateert Jespersen (1946) sinds het eind van de 19e eeuw eveneens een toename. Hij noemt als mogelijke oorzaak klimatologische veranderingen. De soort is momenteel in Denemarken een algemene broedvogel.

In Noorwegen, waar het eerste broedgeval in 1867 geconstateerd werd

(Bahr, 1870), had een sterke toename plaats vanaf $\pm$ 1890 (Nils Jarle Ytreberg, 1956).

In Zweden is de Kokmeeuw broedvogel sinds $\pm$ 1840. Vanuit het zuiden zijn ze langs twee wegen opgedrongen naar het noorden. De grootste uitbreiding heeft plaats gevonden na 1900 (Curry-Lindahl, 1957).

In Finland is de Kokmeeuw sinds het begin van de 19e eeuw broedvogel. Ook daar werd een gestadige toename vermeld, die vooral na 1920—1930 zeer uitgesproken moet zijn geweest. Het totaal aantal paren werd in 1958 geschat op 20.000—30.000 paar (Merikallio, 1958).

Ook van Frankrijk is bekend, dat de Kokmeeuwen al sinds vele jaren toenemen (Lévêque, 1957; Olivier, 1944).

In Duitsland en overig Midden-Europa schijnt het aantal broedparen de laatste decennia daarentegen sterk te zijn afgenomen (Makatsch, 1952).

Prof. dr K. H. Vooos komt in zijn Atlas der Europese Vogels (1960) dan ook tot de conclusie dat de Kokmeeuw in N.W.-Europa zijn broedgebied sinds de laatste helft van de vorige eeuw ver naar het noorden en noordwesten heeft uitgebreid.

De resultaten van de census van 1961 maken het mogelijk het verloop van het Kokmeeuwenbestand in Nederland in de komende jaren nauwkeuriger te bestuderen dan tot nu toe mogelijk is geweest.

SUMMARY:

Census of the Black-headed Gull in Belgium, the Netherlands and Luxemburg, 1961.

In 1961 the R.I.V.O.N. (State Institute for Nature Conservation Research) in Bilt-hoven, Netherlands, made a census for the black-headed gull (*Larus ridibundus* L.) in Belgium, the Netherlands and Luxemburg.

The species does not breed in the southern provinces of Belgium and in Luxemburg. In the Netherlands and the northern provinces of Belgium, the black-headed gull is numerous as a breeding species.

It has increased in numbers in this area during the first decennia of the twentieth century, as it did in England and Wales, Denmark, Norway, Sweden, Finland and France.

The sketch map of the Netherlands shows the localities of the breeding-colonies in 1961.

The Benelux sketch map and table I give the numbers of breeding pairs per province.

LITERATUUR:

- Curry-Lindahl, K. (1957): Atlas över Sverige; Djurgeografi. kaart p. 46 no. 15, tekst p. 45—46: 7. Stockholm.
- Eijckman, C. e.a. (1949): De Nederlandsche Vogels: 914. Wageningsche boek- en handelsdrukkerij.
- Haverschmidt, Fr. (1942): Faunistisch Overzicht van de Nederlandsche Broedvogels: 62. E. J. Brill, Leiden.
- Jarle-Ytreberg, N. (1956): Contribution to the Breeding Biology of the Blackheaded Gull (*Larus ridibundus* L.) in Norway. Nytt Magasin for Zoologi 4: 6. Oslo.
- Jespersen, P. (1946): The Breeding Birds of Denmark: 43. Munksgaard, Copenhagen.
- Lévêque, R. (1957): L'avifaune nidificatrice des eaux saumâtres camarguaises en 1956. La Terre et la Vie no. 2—3: 161, 1962.

- Makatsch, W. (1952): Die Lachmöwe: 14. Die Neue Brehmbücherei, Geest & Portig K.G., Leipzig.
- Merikallio, E. (1958): Finnish Birds, their distribution and numbers. Soc. Pro Fauna et Flora Fennica. Fauna Fennica 5: 84—86. Helsinki.
- Olivier, G. (1944): Modifications dans l'avifaune de Haute Normandie durant la Guerre (1939—1944). l'Oiseau et la Revue Française d'Ornithologie 14: 34. Paris.
- Oort, E. D. van (1928): De Vogels van Nederland III: 115. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage.
- Verheyen, R. (1951): De Watervogels van België: 150. Werk, uitgegeven door het Eigen Vermogen van het Kon. Belg. Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.
- Voous, K. H. (1960): Atlas van de Europese Vogels: 126. Elsevier, Amsterdam.
- Witherby, H. F. e.a. (1952): The Handbook of British Birds V: 67—68. London.

A more complete list of literature, concerning the breeding of *Larus ridibundus* L. in the Netherlands, Belgium and Luxemburg, including 38 publications, is available at the library of the R.I.V.O.N. at Bilthoven (Netherlands).
